

Høgskolen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Bærekraftig utvikling i barnehagen gjennom land
art

Sustainable development in kindergarten through
land art

Kandidatnummer: 117 og 132

BLUBACH 2018/19

Barnehagelærerutdanning

Høgskolen på Vestlandet

Veileder: Yvonne Bakken

Innleveringsdato: 31.05. 2019

Summary

In the new Framework Plan for Kindergarten (2017), sustainable development has been given a large and considerable emphasis. It states, among other things, that the: “The children will be given outdoor experiences and discover the diversity of the natural world, and the children will feel connectedness with nature” (Norwegian directorate for education and training, 2017, s. 11).

At the same time, sustainable development still creates a lot of confusion among kindergarten teachers. Through the task we will answer the problem; Why can land art be a good choice in the work with sustainable development in the kindergarten?

To answer the problem, we have chosen to use qualitative methods and have conducted two interviews and land art activity with a group of children. Furthermore, we have analyzed both the interviews and the program and discussed it in light of the relevant theory.

The thesis is made up of an introduction chapter, theory chapter, method chapter, discussion and finding chapter, and finally a conclusion chapter.

In the introduction, we present the problem and briefly define the key concepts, sustainable development and land art. The second part contains the theoretical approach, where we link the land art activity with the four sustainable pillars and attempt to find a link between sustainable development and art and creativity.

In the third part we write about the methods we have used in our activity. We chose to use qualitative method with observation and interview.

In the fourth part, we discuss how kindergarten teachers can operate with land art in the kindergarten and why this is important for sustainable development. Finally, in the conclusion we have tried to answer our question. We did this based on four sustainable pillars, the collected material from interviews and our activity that we have carried out in the kindergarten.

If something should be called sustainable, it must be at the intersection of the four pillars and through the bachelor's thesis we have experienced and found overlapping of the sustainable pillars in several places. Land art is a good starting point for using several of the senses in the face of nature and its materials, which can further lead to an experience of nature in an aesthetic way and further create a belonging to nature.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Problemstilling	2
1.2 Begrepsavklaring	2
1.2.1 Bærekraftig utvikling	2
1.2.2 Land art	2
1.3 Oppgavens oppbygning	2
2.0 Teoretisk tilnærming	3
2.1 Bærekraftig utvikling og Rammeplanen	3
2.2 De fire pilarene	3
2.2.1 Økologisk pilar	4
2.2.2 Økonomisk pilar	5
2.2.3 Sosial og kulturell pilar	7
2.2.4 Godt styresett og pedagogisk rolle	8
2.3 Affordances	10
2.4 Kunst og kreativitet i naturen	11
3.0 Metode	12
3.1 Valg av metode	12
3.2 Intervju	13
3.3 Deltakende observasjon	14
4.0 Drøfting og funn	15
4.1 Gjennomføring av land art i barnehagen	15
4.2 Bærekraftig utvikling gjennom kunst og kreativitet	17
4.3 Godt styresett og pedagogiske roller	18
4.4 Økologisk perspektiv	21
4.5 Økonomisk perspektiv	24
4.6 Sosialt og kulturelt perspektiv	26
5.0 Konklusjon	28
6.0 Litteraturliste	30

Vedlegg 1 Intervjuguide.....	34
Vedlegg 2 Didaktisk plan over aktivitet i barnehagen	35
Vedlegg 3 Pedagogisk dokumentasjon, bildene barna tok av land art i skogen	37

1.0 Innledning

På det siste året av barnehagelærerutdanningen vår valgte vi fordypning i bærekraftig utvikling gjennom barns medvirkning. Her har vi lært hvor viktig dette arbeid er og hvordan vi gjennom dette kan gjøre en forskjell ved å forme nye bevisste generasjoner for fremtiden. I de første to årene av barnehagelærerstudiene hadde vi fokuset Kunst, kultur og kreativitet. Gjennom tverrfaglig arbeid har vi fått innsikt og kunnskap om hvor mye trivsel, læring og utfolding barn kan få gjennom kunst, kultur og kreativitet og hvordan en kan støtte og stimulere barna i denne retning. Dette er bakgrunnen for vårt valg av oppgave og problemstilling.

I praksis og gjennom ulike observasjoner i praksis og med barna privat oppdaget vi i land art en kobling mellom disse to fagområdene og fant ut at det kunne vært interessant å utforske temaet nærmere. Vi tenker at det er en interessant sammenheng mellom land art og bærekraft fordi land art er en aktivitet som er nær barna og er lett å gjennomføre i de fleste barnehager. Det gjennomføres i naturen og det kreves ingen spesielle forutsetninger hverken av barna, de voksne eller spesielt utstyr.

Gjennom land art kan vi utnytte naturens potensiale. Land art er et samspill mellom naturen og kunst som kan bidra til at barna blir kjent med naturens mangfold og oppleve tilhørighet til naturen. Ifølge Sørenstuen (2011, s. 118) er land art en aktivitet som styrker båndet mellom barna og naturen. Aktiviteten kan også kobles med flere områder fra Rammeplanen. Først og fremst barnas lek, som har en sentral plass i barnehagen og er en arena for barns trivsel og læring. Videre i det som står i Rammeplanen at "I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon" (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 50).

Land art er en kunstform som kan falle barna naturlig, med tanke på at de fleste barn liker å forme noe og utfolde seg på en kreativ måte. Barn vil skape form, undersøke naturlige materialer og naturen kan inspirere og gjøre inntrykk på barna. I tillegg kan det føre til interesse for naturen og bærekraftige materialer. Her vil vi støtte oss til Sørenstuen (2011, s. 117) som hevder at land art gir en klar åpning i arbeid med natur, kultur, estetikk og skapende virksomhet.

1.1 Problemstilling

Vår problemstilling for oppgaven er: *Hvorfor kan land art være et godt valg i arbeid med bærekraftig utvikling i barnehagen?*

1.2 Begrepsavklaring

Her vil vi avklare de sentrale begrepene som står i vår bacheloroppgave.

1.2.1 Bærekraftig utvikling

Vår felles framtid definerer bærekraftig utvikling slik; “Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov” (Brundtland kommisjonen, 1987, s. 42). UNESCO (2019) deler bærekraftig utvikling inn i fire pilarer og disse vil vi komme nærmere inn på under teoretisk tilnærming.

1.2.2 Land art

Land art er en kunstform som ble utviklet i 1960-70 årene etter hvert som folks miljøbevissthet økte. Det sees på som motreaksjon mot kommersialisering av kunsten og mot å tjene mest mulig penger på kunsten. Land art er midlertidige verk som er skapt av naturlige materialer i naturen. Det er en form for konseptkunst og stammer fra minimalismen. Land art er en kunstform som kan være en stor kilde til inspirasjon og videreutvikling av barnehagens skapende virksomhet med natur som arena og materiale. I barnehagesammenheng er land art et samspill mellom naturen og kreativiteten som blant annet kan bidra til at barna blir kjent med naturens mangfold og oppleve tilhørighet til naturen (Waterhouse, 2013, s. 116- 119). Ifølge Sørenstuen handler naturkunst om estetiske arbeider i naturen hvor arbeidet dreier seg om å bruke naturmaterialer fra stedet, slik som blomster, blader, steiner, greiner, snø, og is. Han sier at meningen bak land art er å knytte sterkere bånd mellom kunst og naturen og kunstnerne vil vise at de kan spille på lag med naturen (2011, s. 27).

1.3 Oppgavens oppbygning

Teoretisk ståsted inkludert rammeplanen, valg av metode, samt begrunnelse for valg av disse. Funn, drøfting og konklusjon.

2.0 Teoretisk tilnærming

I dette kapitlet presenterer vi teori som vi synes er relevant for å belyse vår problemstilling. Teorien som er valgt legger grunnlaget for videre drøfting av funn senere i oppgaven.

2.1 Bærekraftig utvikling og Rammeplanen

“Barnehagelærere har både et mandat og et ansvar for å gjøre arbeid med miljø og naturen til en del av barnehage arbeidet og sammen sette demokratiske verdier som respekt, likeverd og medvirkning på dagsorden” (Odegard, 2015, s. 34). Dette mandatet er Rammeplanen for Barnehagen og dette vil vi også inkludere i vår teoridel, fordi den gir en struktur for hva barnehagens innhold skal være og hvilket ansvar barnehagen har. I forskriften om Rammeplan for Barnehagen kom bærekraftig utvikling i 2017 inn som et av verdigrunnlagene alle barnehager skal bygge på. Som nevnt innledningsvis kan flere av fagområdene fra Rammeplanen inkluderes og knyttes til vår problemstilling og disse vil vi inkludere under hvert underkapittel.

2.2 De fire pilarene

Bærekraftig utvikling er, som nevnt under begrepsavklaring er, bygget på fire pilarer. Gjennom landart tenker vi at alle de bærekraftige pilarene kan inkluderes. I dette avsnittet vil vi se nærmere på hvordan hver enkelt pilar kan knyttes til land art. Vi har gjennom vårt fordypningsfag *Bærekraftig utvikling gjennom barns medvirkning* lært at dersom noe skal kalles bærekraftig, må det befinne seg i skjæringspunktet mellom disse fire pilarene. UNESCO (2019) sier at disse fire pilarene er økologi, økonomi, sosial og kulturell og godt styresett. I barnehagesammenheng knyttes godt styresett pilaren til demokrati og medvirkning.

Benedict referert i Buaas (2012, s. 16) har gitt ut en bok kalt *Environmental Education for Our Common Future* i samarbeid med UNESCO, hvor det settes opp fire hovedmål for miljøpedagogisk arbeid.

1. Affektive eller følelsesmessige mål- utvikle kjærlighet, respekt og ydmykhet overfor natur og mennesker
2. Moralske eller etiske mål- utvikle ansvarsholdning, solidaritet, likeverd og samarbeid om problemløsning
3. Kognitive mål - utvikle forståelse for samspill mellom ressurser, økonomi, politikk og sosiale systemer, og hvordan folk i ulike deler av verden avhenger av hverandre
4. Handlingsmål - utvikle problemløsende og handlingsrettet atferd.

2.2.1 Økologisk pilar

Ifølge mange teoretikere er kontakt med naturen i barndom blant det viktigste aspektet i arbeidet med bærekraftig utvikling. Sørenstuen (2011, s.101) hevder at mennesker som har en velutviklet evne til å persipere natur også utvikle en sterkere evne til å oppleve natur. Det å oppleve naturen på en positiv måte kan føre til et ønske om å beskytte naturen og en kan sanse når naturen er truet av ødeleggende krefter. Dette kan knyttes videre til Chawla (2006, s. 59) som hevder at positive naturopplevelser i barndommen og gode rollemodeller er av de viktigste faktorene for at noen blir miljøaktivister i voksen alder. I tillegg mener Louv (2005) at en manglende kontakt med naturen kan føre til ulike forstyrrelser hos barn og betegner det som “nature deficit disorder”. I forbindelse med viktigheten av å være i naturen støtter vi oss i Odegard som skriver om hvor viktig nærheten er til naturen og at nettopp det øker bevisstheten om hvor viktig den er for oss (2015, s.43).

Vi tenker at alle disse påstandene viser en direkte kobling mellom bærekraftig utvikling og naturopplevelse.

Rammeplanen understreker at “Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barns vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling” og “Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 55).

Sørenstuen skriver at blant annet skapende virksomhet i naturmiljøer med et konstruktivt og kreativt fokus kan styrke barn og unges tilhørighet og identitet til naturen. Dette er en prosess som må starte i barnehagealder gjennom stimulering til å oppdage og se naturen, for å utvikle et positivt forhold og oppmerksomhet rundt hvordan mennesker kan være på lag med naturen. (2011, s. 17-18) Gjennom land art som tilnærming til naturen, skriver Sørenstuen at han har

opplevd at gleden over å være en del av naturen i tillegg til de positive følelsene overfor eget hjemsted og videre utviklingen av lokal kulturell identitet har blitt styrket (2011, s. 94).

I dette finner vi en teoretisk forankring for både økologisk og sosial og kulturell pilar som vi skal utdype senere i drøfting.

Sørenstuen viser til økofilosofen Arne Næss som hevder at det ved å lære å se oss selv i alt levende fører til et ønske om å beskytte verden. Han mener at et ønske om å handle i respekt for de levende omgivelsene er noe som kanskje er medfødt hos mennesket, eller noe som læres svært tidlig i livet. Vi må derfor lære hvordan barn verdsetter sine omgivelser. Den grunnleggende tanken bak Næss økofilosofi er verdien av mangfold, variasjon og ulike livsformers gjensidige avhengighet. Den baserer seg også på respekt for mangfold på tvers av kjønn, aldersgruppe, religion og etnisk gruppe. Hvis vi var i stand til å betrakte livet litt mer som barn gjør, ville mye være vunnet, mente Næss. I dette finner vi en god del av teoretisk forklaring for både økologisk og sosial og kulturell pilar. Næss mener også at alle levende vesener er ett. Han mener at vi må se oss selv som en liten bit av helheten som dannes av vår klode og våre miljøer. Da er det ikke gitt at mennesket skal herske over alt annet, men derimot spille på lag og være medansvarlig for klodens utvikling. Respekt for andre mennesker, for dyr og planter og respekt for økosystemet står sentralt. (Sørenstuen, 2011, s. 109-112).

2.2.2 Økonomisk pilar

Moe & Øien (2014, s. 56) skriver at land art kobles til flere fagområder, bl.a. matematikk. I Rammeplanen står det at barnehagen blant annet skal bidra til at barna “erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse” og “undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 54). Solem & Reikerås (2011, s. 11-13) hevder at barna møter matematikk i hverdagssituasjoner og det er viktig å se matematikk i andre kontekster. De mener matematikk blir synlig i handling og tenkning som de mener er vevd sammen.

Videre har vi oppdaget at arbeid med land art kan kobles til Bishop sine 6 fundamentale matematiske aktiviteter.

1. Forklaring og argumentasjon (Barn tenker og resonnerer).
2. Lokalisering (finne fram, orientere seg i rommet.)
3. Designe (former og figurer, mønster og symmetri, arkitektur og kunst).

Barn kjenner igjen egenskaper, de finner tidlig likheter og forskjeller. Formen er vesentlig når de bygger hus og hytter - enten det bygges på bakken, i trær eller med klosser. Former kan også settes sammen til mønstre og border.

4. Telling, antallsord, tallsystemer og regning

5. Måling

6. Lek og spill

(Bishop, referert i Solem & Reikerås, 2011, s. 11- 13).

I Rammeplanen står det at naturen skal være et sted hvor “Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk”

(Utdanningsdirektoratet, 2017, s.53). Dette kan vi knytte videre til Solem & Reikerås (2011, s. 43) som mener at barn gjerne vil forstå og har et ønske om å se sammenhenger.

I kobling av land art til den økonomiske bærekraftige pilaren, tenker vi at ved siden av design, kreativ tenkning, argumentering, sortering, er det viktig å koble den til forbruk.

Langholm & Heggen beskriver det økologiske fotavtrykket som et uttrykk for forbruk, mens det økologiske håndavtrykket handler om reduksjon av forbruk (2019, s. 190). Forbruk tenker vi også er relevant for den økonomiske pilaren og vil også inkludere det under neste underkapittel, i tillegg til senere i drøftingen. Videre skriver de at driften av en barnehage involverer innkjøp og forbruk av en rekke forbruksvarer, til måltider, hygiene og leker. Her kan barna for eksempel være med i en diskusjon som har som formål å begrense forbruket hvor personalet og barna kan samarbeide om barnehagens håndavtrykk. Videre kan dette knyttes til Odegard (2015, s. 46) som skriver om viktigheten av kritisk holdning til vårt økende forbruk og en vilje til å gjøre et felles økologisk løft for miljøet og fremtiden.

Buaas (2012, s. 99) argumenterer for å bruke naturmaterialer fordi de er billige, miljøvennlige og lett kan bearbeides. Hun at dette er materialer som har hatt en betydning for mennesker i lang tid og dermed har en stor kulturell betydning.

Videre var vi inspirert av Buaas som skriver om en barnehage hvor de arbeidet med en skapende aktivitet med utgangspunkt i pinner. Målet var å øke miljøbevisstheten. Der skriver hun at voksne fra barnehagen mente at barna så verdien i pinner. Pinnene var magisk og noe barna var veldig opptatt av. Dette er ifølge Buaas en kombinasjon av miljøtenkning med kreativ utfoldelse. (2012, s. 99- 121).

2.2.3 Sosial og kulturell pilar

Rammeplanen nevner betydningen av å benytte eget nærmiljø slik; “Gjennom utforsking, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 56). Ifølge Moe & Øien (2014) er det mange barnehager som benytter seg av nærområdet sitt og slike steder tilbyr mange muligheter som kan invitere til kreative skapelser. Videre mener de at man gjennom land art kan ta i bruk stedets materialer som uttrykk for stedets kvaliteter. Gjennom aktiviteten skapes barna en dialog med omgivelsene hvor uttrykket endres ut ifra vær og vind. (s. 55-56). For å koble land art til den kulturelle og sosiale pilaren tenker vi at det kan være aktuelt å trekke inn betydningen av sted. Hacket (2018, s. 18) sier at man må forholde seg til både makroplanet, det politiske, og til mikroplanet, betydningen av et sted og mener at stedets geopolitiske fortid og nåtid har betydning for hvordan barndommen og foreldres utføring aksepteres, godkjennes eller avvises. Dette kan kobles til Bronfenbrenners (1994) utviklingsøkologiske modell. Hans modell består av individet, microsystem, mesosystem, exosystem og macrosystem og viser hvordan de alle påvirker hverandre. Barnehagen er en del av mikroplanet, men når vi beveger oss ut av barnehagens område og ut i nærområde vil vi bli påvirket av dets historie fordi det sier noe om hvordan det er nå, altså beveger vi oss inn på makroplanet.

Csikszentmihalyi, referert i Buaas, beskriver makromiljøet som kulturen og det sosiale i institusjonell sammenheng, mens mikromiljøet er det nære som barnehage og skole etterhvert blir en del av (2012, s. 70). Videre tenker vi dette kan kobles til Buaas (2012) som sier at “Natur og kultur går hånd i hånd. Slik lærer barn seg selv og omgivelsene å kjenne på en mer organisk og helhetlig måte - ved å lære i, ikke bare om” (s. 155).

Ifølge Tholin (2015) er holdning synonym for synsmåte, mening, tankesett, og innstilling og tenkning om barn vil styre hvordan vi handle. De positive og gode holdningene synes, og de smitter, mener hun. Derfor har barnehagelæreren makt som kan brukes konstruktivt i barnehagens samarbeidsmiljø. Det handler også om grunnmuren for vår måte å se og betrakte medmennesker på (s. 59).

Dette ønsker vi å utdype senere ved å drøfte om land art som en dialog med omgivelsene.

Buaas skriver om skapende lek på tvers av kulturer “Uansett bakgrunn og kultur er vi alle avhengig av naturen. Og nettopp opplegg knyttet til natur kan etter min mening bidra til å skape felleskap på tvers av kulturer” (2012, s. 115). Odegard (2015) mener at når barna møtes

rundt en aktivitet, deler felles opplevelser og følelser, skaper noe sammen kan forsterke tilhørighet og bygge bro over kulturelle forskjeller. Videre hevder hun at mangfoldet i materialene vil kunne styrke likeverdet og fremme ulikheten som verdi, samtidig er det viktig å være bevisst våre holdninger overfor barna og materialene (s. 162).

Zachrisen (2015, s. 102) deler leketøy inn etter ulik kulturell koding. Hun skriver at naturmaterialer er materialer med svakere kulturell koding enn for eksempel barbie dukker, tog baner eller gjenbruksmaterialer. Dette gjør at naturmaterialer kan være inkluderende med tanke på barn som snakker lite norsk eller ikke har kjennskap til de vanlige kulturelle referansene.

2.2.4 Godt styresett og pedagogisk rolle

Under bærekraftpilaren godt styresett vil vi trekke frem viktigheten rundt bevisstgjøring av vår rolle som pedagog, medvirkning og demokrati. I tillegg vil vi knytte pedagogrollen opp mot Reggio Emilia filosofien, som vi har med oss fra fokuset i fagområdet Kunst, Kultur og Kreativitet.

I boka *Environmental Education for Our Common Future* trekkes læreren fram som rollemodell i forhold til omgivelser og miljø. Det er også understreket betydningen av å være lekende og at humor er et viktig virkemiddel. “Å gi rom for humor i barnehage og skole skaper et klima for godt sosialt felleskap og for eksperimentering. Lek, humor, kreativitet og estetisk virksomhet henger nært sammen” (Buaas, 2012, s. 56). Jonstøij & Tolgraven mener at pedagogenes viktigste oppgave er å gi barna troen på egne evner (2003, s. 19).

Den viktigste rolle for personalet under land art aktivitet er å være en støtteperson og oppmuntre barna i den kreative prosessen. Ifølge Nilsen ser barnehagelærere betydningen av barns egen kreative utfoldelse og i skapende prosesser vil barn ofte få rolle som aktør (2018, s. 164).

“The child shall have the right to freedom of expression” (Bae, 2009, s. 396). Medvirkning er nedfelt i FN's barnekonvensjon, Grunnloven, Barnehageloven og Rammeplanen.

Rammeplanen nevner blant annet medvirkning slik “Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 27). Buaas

mener at man som pedagog bør “være vare overfor kroppens eget språk og se kommunikasjon og uttrykksmåter i et nyansert og bredt perspektiv” (2012, s.36).

I forbindelse med barns medvirkning vil vi trekke inn viktigheten av barns lek. Lek er ifølge Lillemyr (2011, s. 39) en måte å være på. I Rammeplanen står det at “personalet skal bygge på kreativitet og lek, og være åpne for improvisasjon og barns medvirkning” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20 – 21). Leken skal anerkjennes og ha en sentral plass i barnehagen, og Biesta mener blant annet at leken er viktig for at barn skal oppdage verden og finne sin plass i den (2015, s. 23). Sørenstuen mener at det for barn er viktig å oppdage naturen både gjennom spontan lek og gjennom aktiviteter de voksne legger til rette for (2011, s. 19). I forbindelse med tilrettelegging vil vi trekke inn Buaas som sier at “Når vi skal tenke fysisk tilrettelegging i et skapende perspektiv og ut fra barnas synsvinkel, ser det ut til at uterommet generelt og naturen spesielt kan være en arena som gir gode muligheter til å skape personlige rom, avgrense seg, manipulere med materialer, skape mening og struktur ut fra barneperspektiv” (2012, s.76).

Den skandinaviske barnehagetradisjonen baserer seg på en helhetlig pedagogisk tilnærming. I de siste tiårene har skandinaviske barnehager også hentet inspirasjon fra Reggio Emilia, en norditaliensk kommune, som har blitt berømt for sitt pedagogiske arbeid med barnehagebarn (Jonstoj & Tolgraven, 2003, s. 5). “I Reggio Emilia har man en sterk tro på menneskets muligheter, man legger stor vekt på solidaritet, på samarbeid og har en overbevisning om at man gjennom å bekrefte barnas individualitet og rettigheter kan forandre verden i en mer demokratisk retning” (Odegard, 2015, s.46). På bakgrunn av dette sitatet tenker vi at Reggio Emilia filosofien er en god tilnærming mot bærekraft i barnehagen når det gjelder pilaren godt styresett. I tillegg sier Odegard at i Reggios filosofi står kunst, kultur og kreativitet sentralt. Filosofien forsøker å hjelpe barnet til å bli kjent med seg selv og sine egne muligheter og gi dem mot og erfaring til å bruke disse (2015, s. 46). I Rammeplanen står det at “Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 8).

Buaas påpeker viktigheten av samspillet med naturen gjennom sanser og kropp. I dette samspillet er barn deltakere ikke bare gjennom tanke og fornuft, men gjennom følelser. Barna vokser og utvikler seg gjennom det skapende møtet med naturen. En viktig forutsetning for dette er å tro på barn som delaktige medskapere av demokratiske verdier. (Buaas, 2012, s. 20).

Et av grunnlagene i Reggio Emilia filosofien er bygget på evnen til å lytte til alle typer kommunikasjon (Alme 2010, s. 87). Dette kan kobles til Jonstøij & Tolgraven (2006, s. 47) som skriver “Uten undring, uten en livgivende gnist, uteblir den virkelige kunnskapsprosessen, en prosess der alle sansene brukes og barna uttrykker seg på mange ulike måter, med “hundrede språk”. Åberg og Taguchi (2006, s. 143) mener at demokrati er noe vi i barnehagen bygger med barna. Gjennom barna oppdages verden på nye måter og gjennom å lytte til barna har man mulighet til å utvikle både seg selv og barnehagen. Forskjeller og ulikheter kan brukes som fremdrift for synliggjøring av demokratiet, mener de.

I fremtidsoptimisme, som er knyttet til demokrati, er etisk refleksjon grunnleggende. I forbindelse med utfordringer knyttet til miljøet står fremtidsoptimisme sentralt. Som barnehagelærere kan vi sørge for at barna er til nytte og gjør noe viktig for seg selv, andre og miljøet. Dette kan skje gjennom å oppmuntre barn til å tenke ut fra ulike synsvinkler (Odegard, 2015, s. 31- 39).

2.3 Affordances

Gibson introduserte teorien om ”affordances” som en økologisk tilnærming til å tolke omgivelser og ta dem i funksjonell bruk (Fjørtoft, 2012, s. 66). Begrepet betyr “å tilby” eller å se muligheter for bruk, fremfor begrensninger. Dette gjelder også for å se hvilke muligheter et naturområde kan gi. Vi tenker affordances begrepet kan relateres til land art fordi aktiviteten kan inspirere og vekke barnas nysgjerrighet og oppmerksomhet slik at barna ser og finner flere kreative muligheter i det som finnes i naturen. “Barnet tolker og tilnærmer seg omgivelsene, slik at det kan brukes på en bestemt måte” (Gibson, referert i Moe & Øien, 2014, s. 55).

“Gjennom aktivt engasjement og involvering i verden bebor vi våre omgivelser, og gjennom praksisen å bebo blir omgivelsene en del av oss” (Ingold, referert i Myrstad, 2018, s. 31). Land art er en aktivitet hvor man samler naturmaterialer som finnes på et utvalgt område eller sted. Disse materialene kan legge til rette for undring av deres historie og videre om stedets historie.

“Mennesket handler ikke i en verden som er ferdig konstruert – mennesket er med på å konstruere verden gjennom direkte involvering med den” (Myrstad, 2018, s. 33). Ifølge Bae referert i Myrstad er dette perspektivet med å støtte synet på barn som subjekter (2018, s. 34).

Dwellingperspektivet bygger på Gibsons økologiske persepsjonsteori, hvor persepsjon og bevegelse gjensidig påvirker hverandre (Myrstad, 2018, s. 35). Land art kan være en måte å ta innover seg stedet, en måte stedet skapes og utvides på.

Et viktig aspekt ved dette perspektivet er at heller enn å være omgitt av omgivelsene, er mennesket en del av omgivelsene. Omgivelsene er en sammenfiltrering av økologiske, sosiokulturelle og materielle relasjoner (Myrstad, 2018, s. 37). Dette ser vi kan knyttes til de fire pilarene for bærekraftig utvikling.

2.4 Kunst og kreativitet i naturen

I denne teoretiske delen skal vi begynne med O’Gorman, (2015, s. 222) som mener at kunsten gir alternative måter å se bærekraft på og kommunisere forståelser om bærekraft, både for voksne og barn.

Rammeplanen presiserer at “Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 53). Dette tenker vi kan kobles både med kunstformen land art og bærekraftig utvikling.

Videre står det at personalet skal gi barna “mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer”, samt bidra til at barna “møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst og kulturopplevelser sammen med andre” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 51).

Buaas (2012, s. 22) mener at i en skapende prosess er sammenhengen mellom natur og utvikling av kreativitet spesielt interessant. Ifølge Odegard (2015, s. 24- 25) ligger det i begrepet kreativitet det å kunne skape, eksperimentere og utforske potensialet i materialer. Hun mener at mange barn arbeider kreativt, innovativt og eksperimentelt. Videre mener hun at kreativitet kan både virke frigjørende og den kan frigjøres. Odegard påpeker at naturmaterialer er mindre låst enn andre materialer og gir frihet å forestille seg og bruke fantasien, dette tenker vi er noe som er relevant i bærekraftig perspektiv knyttet til kreativitet og problemløsning (2015, s. 196).

Solem & Reikerås mener at når barn får mulighet og frihet til å uttrykke seg, kan deres kompetanse både imponere, overraske og utfordre oss (2011, s. 20). Denne påstand kan kobles videre til barns evne til å finne ulike kreative løsninger, noe som er viktig i bærekraftig arbeid. Her vil vi støtte oss til Buaas (2012, s.74) som hevder at “Trygge og

kreative barn kan ha større mot og selvtillit til å takle utfordringer, det uferdige og uforutsigbare enn mer engstelige og initiativløse barn”.

Ifølge Sørenstuen kan vi gjennom kunst nærme oss verden på en ny og frisk måte. Han skriver at når vi setter fokus på sanseligheten i naturen får man en levende kobling til verden (2011, s.100). Louv skriver at naturen kommer i mange forskjellige former og det krever fullstendig bruk av sansene (2005, s. 48). Naturen og naturmaterialer gir sanseerfaringer som inspirerer oss til uttrykk med materialene fra stedet.

Sørenstuen (2011, s. 19) mener at det er viktig å lære barn å bli interessert for estetikken i naturen. Ved å bruke den i lek kan vi utvikle barns evner til estetisk opplevelse.

3.0 Metode

I dette kapitlet skal vi vise hvilke metoder vi har valgt å bruke i vår bacheloroppgave. Vi skal beskrive metoder med teoretisk forankring og drøfte hvorfor syns vi at de var et relevant valg for oss, samt være kritiske til metoden.

3.1 Valg av metode

Ifølge Halvorsen (2008, s. 20) er metode en systematisk måte å undersøke virkeligheten på. Ved hjelp av metoder kan vi bruke våre sanser på en mer disiplinert og gjennomtenkt måte enn som er vanlig i andre av livets situasjoner.

I vår oppgave valgte vi å ta i bruk kvalitative metoder. Løkken & Søbstad beskriver denne metoden som helhetsorientert med fokus på sammenhenger (2006, s. 35).

Vi ønsket å undersøke hvordan barnehagelærere eller pedagogiske ledere har organisert land art som aktivitet i barnehagen og hvordan de tenker det kan kobles til bærekraft. Vi brukte intervju som metode for å finne ut dette.

I tillegg ville vi gjennomføre en aktivitet sammen med barn fra en barnehage. Dette for å selv erfare og prøve ut land art som aktivitet i barnehagen og samle inn data. På forhånd av aktiviteten lagde vi en didaktisk plan (vedlegg 2). I dette feltarbeidet brukte vi blant annet deltakende observasjon som metode. Her vil vi støtte oss til Halvorsen (2008, s. 133) som

mener at “når fenomener skal studeres i sine naturlige sammenhenger, vil observasjon være en nærliggende metode”.

3.2 Intervju

Vi har gjennomført to intervju. Våre informanter ble funnet gjennom et barnehageforum på facebook. Vi ønsket i utgangspunktet barnehager i nærheten som hadde drevet med land art, for å kunne svare på spørsmålene vi lurte på. Det var lite respons på det. Derfor valgte vi å utvide søket til å gjelde hele landet. Vi fikk raskt respons fra en barnehagelærer som ville la seg intervju. Hun jobbet i en barnehage et annet sted i landet og intervjuet måtte derfor foregå gjennom e-post. Videre tok vi kontakt med en barnehage utenfor nærområdet som vi hadde blitt tipset om hadde drevet med land art. De sa seg også villige til å la seg intervju. For at datainnsamlingene skulle la seg sammenligne, valgte vi derfor å sende intervju spørsmålene også gjennom e-post til denne barnehagen, selv om det hadde latt seg gjøre å besøke dem. Å intervju gjennom e-post kan ha sine begrensninger og ulemper. Dette gir blant annet ikke mulighet til å komme med spontane spørsmål underveis i intervjuet. Samtidig kan det også gi bedre og mer utfyllende svar fordi informanten får tid til å tenke og formulere seg skriftlig.

På bakgrunn av at intervjuene skulle foregå gjennom e-post, måtte vi konkretisere spørsmålene slik at vi lettere kunne få tak i essensen i informantenes respons i tillegg til at informanten lett kunne danne seg et bilde av hva vi var ute etter å få svar på. Vi kan kanskje kalle det et standardisert intervju med åpne spørsmål og svar (Løkken & Søbstad, 2006, s. 122).

Intervju spørsmålene lød som følger: Hvordan har dere jobbet med land art? (eks: Målgruppe, mål for aktiviteten, antall barn og voksne, i barnehagen, utenfor barnehagen)?

Hvordan tenker dere land art kan knyttes til bærekraft i barnehagen?

Hvilket utbytte tenker dere barna får av å lage land art i barnehagen? (lek og læring)

Hvordan vil du beskrive barns opplevelse av å drive med land art?

3.3 Deltakende observasjon

Ifølge Halvorsen (2008, s. 135) vil man under deltakende observasjon være en deltaker som påvirker det som undersøkes. Videre hevder han at observasjonen kan være strukturert eller ustrukturert. Ved strukturert observasjon velger vi på forhånd bestemte aktiviteter som skal observeres, hvilket vi har gjort i vår oppgave.

Vi har også latt oss inspirere av Alison Clark's "mosaic approach", som er en multimetodisk datainnsamlingsmetode med mål om å få tak i barneperspektivet (Clark, Kjørholt & Moss, 2005, s. 33). Barna fikk utdelt kameraer, slik at de fikk ta bilder av det de hadde skapt. Disse bildene ble brukt i etterkant av aktiviteten til en fotoutstilling og samtale rundt aktiviteten sammen med barna. Dette kan kobles til pedagogisk dokumentasjon som også ble en del av vår metode. "Dokumentasjon via en fotoutstilling trener vår evne til presisering og gir rom for didaktisk refleksjon" (Åberg & Taguchi, 2015, s. 105), de mener at det handler om å synliggjøre det barna gjør, på ulike måter.

Sørenstuen (2011) skriver om estetisk dokumentasjon som vil si "å gjøre noe synlig" (s. 147). Han hevder at estetisk pedagogisk dokumentasjon handler det om å synliggjøre praksis på en estetisk og visuell måte. Du forteller noe med bilder, tekst og dine egne ord" (Sørenstuen, 2011, s. 147).

I forbindelse med aktiviteten land art synes vi det er relevant å si noe om begrepet igangsetteren. Ifølge Sørenstuen er dette en aktiv pedagog som organiserer for å inspirere og motivere til skapende virksomhet på den ene siden, og som lytter til deltakerne (barn og unge) på den andre. Igangsetteren skal både gi innsyn i problemområdet og pirre nysgjerrigheten, sansene og skapertrangen via en impuls som engasjerer så sterkt at det oppstår et uttrykksbehov.

I sammenheng med naturkunst vil dette handle om å vise det aktuelle naturområdet, for så å velge ut og vise bilder av passende arbeider fra land art - kunsten og å samtale rundt naturmiljø og kunst. (Sørenstuen, 2011, s. 124). Vi var derfor bevisst under aktiviteten at dette var en aktivitet vi satt i gang og dermed påvirket vi feltet vi skulle forske på. I tillegg var vi bevisst på at som deltakende observatører var vi med å påvirke resultatet av funnene.

4.0 Drøfting og funn

I drøftingen bruker vi vårt utvalg av teori sammen med erfaringene fra aktiviteten som vi har gjennomført i barnehagen i tillegg til funn fra de to intervjuene for å svare på problemstillingen vår *Hvorfor kan land art være et godt valg i arbeid med bærekraftig utvikling i barnehagen?* Først skal vi beskrive opplegget som vi hadde i barnehagen, deretter vil vi drøfte funn gjennom aktiviteten og intervjuene og knytte til teori fra de ulike pilarene. Vi vil gjennom drøfting av funn og teori finne ut hvor/hvordan de fire pilarene møtes i land art.

Etter gjennomføringen av intervjuene kunne vi se to fellesnevnerer for begge informantene. Informant 1 sa at deres mål var å lage kunst av naturmaterialer og informant 2 sa at bakgrunnen for å velge land art var å ta forming og kreativitet med ut. Dermed kan vi se en likhet i bakgrunnen for valget av aktiviteten. I tillegg sier begge informantene at de har hatt land art både innenfor barnehageområdet og i ulike miljøer utenfor barnehagen. I ettertid har vi reflektert over at dersom vi ikke hadde dratt den koblingen mellom land art og bærekraftig utvikling i intervju spørsmålene, ville de kanskje ikke koble landart med bærekraftig utvikling.

4.1 Gjennomføring av land art i barnehagen

Vi gjennomførte aktiviteten med en førskolegruppe på fem barn og en førskolelærer. Disse barna hadde noe kjennskap til land art før, men hadde ikke jobbet med det som tema. Vi begynte med en samlingsstund inne, hvor vi viste barna bilder av land art. Med utgangspunkt i bildene ønsket vi å få i gang en undring og samtale rundt hva land art er. Vi stilte spørsmål som: "Hva ser dere på dette bildet?" Noen av bildene var abstrakte, mens andre var konkrete. Videre spurte vi: "Hva er det de har brukt for å lage dette?". Dermed kom vi inn på naturmaterialer. Vi ville få i gang en samtale rundt hva bildene er laget av, slik at vi dannet en bevissthet rundt hvilke materialer vi skulle se etter når vi skulle ut i skogen. Vi forklarte for barna at vi skulle til skogen. Valg av skog gjorde vi ut ifra en tanke om at vi ville at barna skulle gjennomføre aktiviteten på et sted de var kjent og hadde en tilhørighet til. Vi tenkte at med det som utgangspunkt ville det være lettere for barna å orientere seg og komme i gang med aktiviteten. På veien fra barnehagen til skogen holdt vi samtalen rundt aktiviteten i gang for å prøve å holde barnas fokus i gang. Flere av barna samlet litt på veien når de nærmet seg

skogen og hadde dannet seg bilder av hva de ville lage når vi kom frem. Da vi kom til skogen var det flere som satte i gang. Noen alene og noen sammen med andre. Det var også barn som ikke kom i gang, som vi forsøkte støtte og hjelpe i gang. Alle barna fikk deretter ta bilde av det de hadde skapt. Etter gjennomføringen av aktiviteten gikk vi tilbake til barnehagen og fikk skrevet ut bildene. Disse bildene ble hengt opp og ga utgangspunkt for refleksjon over erfaringene barna hadde gjort seg.

Aktiviteten ga oss noen interessante funn som vi har reflektert rundt. Under gjennomføringen av aktiviteten så vi at barna brukte fantasien og skapte abstrakte uttrykk. Med tanke på denne observasjonen har vi reflektert rundt at det kunne vært en ide å ha et abstrakt utgangspunkt for samarbeid. Eksempelvis kan en form være et utgangspunkt for samarbeid, som inspirasjon og felles fokus.

Vi observerte at når barna laget sitt eget individuelle bilde, hadde de en forestilling i hodet om hvordan det skulle se ut, og dermed kunne ingen være med og lage det, for det ble ikke slik de hadde forestilt seg. Men når vi voksne satt i gang med et bilde, opplevde vi at det var mulig for barna å samarbeide. Grunnen til at vi satt i gang med et bilde var på bakgrunn av at flere barn strevde med å komme i gang. Vi reflekterte rundt dette og tenkte at for barn som strever med å komme inn i leken eller aktiviteten kan et konkret utgangspunkt som de voksne lager være til hjelp som en igangsetter. Flere av barna var også svært opptatt av det de andre lagde og ville lage noe liknende. Aktiviteten kan derfor være med å inspirere barna imellom også. Et av barna uttrykte egne følelser gjennom bildene. Vi observerte at en gutt uttrykte sinne mens han skapte noe. Da spurte vi han hva han lagde, og han svarte at han lagde en gutt som var sint. Det er en interessant observasjon som kanskje kan indikere at land art kan være til hjelp for å bearbeide følelser.

Vi så også at barna hadde interesse for å lage insekts hotell med naturmaterialer. Dette er noe det har jobbet en del med knyttet til bærekraftig utvikling. Her lagde barna hvert sitt utgangspunkt. Vi observerte det en stund før vi bestemte oss for å lage noe ved siden av. Etter en stund var det flere barn som laget bilder ganske nærme hverandre. Etterhvert som barna snakket om det de hadde laget, ble det bygget en bro mellom de ulike bildene, slik at det ble samlet til ett. Da så vi at det som i utgangspunktet var dere «eget» ble noe felles, som de ville invitere flere til å være med på. Dermed ble det laget en slags fellesskapsfølelse heller enn eget eierskap overfor det som ble skapt.

4.2 Bærekraftig utvikling gjennom kunst og kreativitet

I dette avsnittet reflekterer vi hovedsakelig rundt opplegget vi hadde med barna.

Ved å arbeide med land art i barnehage får barna rom til å skape noe, og utfolde seg kreativt.

Ifølge Odegard (2015) liker barn flest å uttrykke seg kreativt, innovativt og eksperimentelt.

I denne kreativiteten ligger evne til å eksperimentere og utforske potensialet i materialer.

Vi tenker at gjennom land art får barn muligheter til å uttrykke sin personlighet på en unik

måte. Her lærer barn blant annet å uttrykke og å følge sine estetiske impulser og i dette

området kan barna utvikle sin følsomhet for kunst. I den skapende aktiviteten i naturen

kommer barnas indre bilder og fantasi til uttrykk (Sørenstuen, 2011).

Naturkunst kan inspirere barna til å få ut energi, følelser, tanker og ideer og uttrykke seg uten

verbalspråk. I teorien om bærekraftig utvikling gjennom kunst skriver O’Gorman (2015) at

kunst inspirerer til ulike tilnærminger og forståelse av bærekraftig utvikling.

Nettopp gjennom land art tenker vi at barna får muligheten til å lære av kunst og ikke minst

av naturen.

I Rammeplanen står det at Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag

for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 53).

Akkurat dette knytter sammen kunst og bærekraftig utvikling.

Sørenstuen (2011) skriver at mennesker som har en evne til å kjenne natur også vil utvikle en

sterkere evne til å oppleve natur. Og med utgangspunkt i det mener vi at det å oppleve naturen

på en kreativ måte kan føre til et ønske om å beskytte naturen.

Vi ønsker å utdype dette og å drøfte om land art som en skapende aktivitet i naturen som

arena og materiale (Waterhouse 2013). I dette skapende aktiviteten mener Buaas (2012) blir

sammenhengen mellom natur og utvikling av kreativitet spesielt interessant og videre vil vi

støtte oss i Odegard (2015) som hevder at naturmaterialer er åpen og gir muligheter for fantasi

og kreativitet.

Vi vil også trekke frem det som (Sørenstuen, 2011) hevder at kunst og natur utfyller

hverandre og danner helheter. Han mener at i land art samarbeider kunstneren med naturen

med samtidig sette fokus på å frigjøre estetikken.

Gjennom aktiviteter med barna og intervjuene har vi funnet at land art gir grenseløse

muligheter til dette og vi har oppdaget overlapping av ulike perspektiver.

Barna har ofte mye de vil uttrykke. I vår aktivitet hadde vi erfaring med en gutt som vi har

tolket var sint gjennom opplegget. Han laget en figur av et menneske med pinner, steiner og

blader. Til sist brukte han en liten pinne som han utformet slik at det viste trist ansikt.

Vi synes det var veldig spennende og observere hvordan barn bearbeider med følelsene gjennom å uttrykke seg på denne måten. Odegard (2015) støtter dette ved å si at kreativitet kan både virke frigjørende og den kan frigjøres, for eksempel i møte mellom barn og materialer, eller gjennom en kunstnerisk opplevelse.

Kunst som en spesiell menneskelig aktivitet kan på mange måter hjelpe i barneoppdragelse, ved at barna opplever verden, seg selv og andre. Land art åpner barnas horisont og åpner for dem en ny verden av skjønnhet og følelser. Dette kan vi knytte til Sørenstuen (2011) som hevder at gjennom kunst kan vi tilnærme oss verden på en ny og frisk måte.

Vi tenker også at land art kan åpne måten på hvordan barn oppfatter kunst. Her ønsker vi å støtte oss til Moe & Øien (2014) som hevder at land art er en konkret måte å erfare kunstneriske virkemidlene på.

Vi mener at land art kan være en åpning for samtale om hva barna synes er kunst? Er det nødvendig at noe er i utstilling i museum for å være kunst? Er dette også kunst? Og hvorfor er dette bærekraftig?

Derimot er det viktig hvordan vi voksne kommuniserer med barna på og åpner verden til dem. Å arbeide i en bærekraftig retning handler om det å ha evne til å lytte og være reflektert sammen med barna rundt naturmaterialer og muligheter (Gibson, 1979) som finnes på stedet. Det er også det praktiske aspektet med å gi barna rom, tid og mulighet å bruke de på sine egne premisser. Informant 1 sier at barna likte aktiviteten og opplevelsen av å skape selv. Det å finne ut hva de skulle lage likte de godt og de svarer at læringen var lekpreget. Her vil vi referere til Louv (2008) som skriver at lek er et vesentlig element av barns helhetlige utvikling og at naturen inspirerer barna å lete etter frihet og rom for seg selv.

Som nevnt tidligere er kreativitet evnen til å se på ting på i et nytt lys, evne til å se og løse problemer i en spesiell og unik måte og dette har vi allerede sagt er et viktig element av bærekraftig utvikling. Her vil vi støtte oss til Waterhouse (2013, s. 126) som skriver at vår første tilgang til verden er gjennom kroppens sanselige erfaring og ut fra disse erfaringene erkjenner vi oss selv som værende i verden.

4.3 Godt styresett og pedagogiske roller

Under dette avsnittet vil vi knytte godt styresett, pedagogiske roller og Reggio Emilia knyttet til gjennomføring av aktivitet og drøfte hvor viktig voksenrollen er i barnehagen. I tillegg drøftes dette avsnittet med utgangspunkt i intervjuene med barnehagelærerne.

Ifølge Reggio Emilia filosofien (Sørenstuen, 2011) er det viktig å arbeide med et valgt tema over lang tid fordi det kan stimulere barns sansemessige opplevelser og sanselige årvåkenhet. Med det som utgangspunkt har vi reflektert rundt at hvis vi ønsker å tilnærme oss og lære barna mer om bærekraftig utvikling gjennom land art er det viktig å tenke at dette burde være et prosjekt over lengre tid. Vi var enige at det er vesentlig å arbeide med denne aktivitet over en lang periode, slik at barna får et helhetlig bilde. Informant 1 hadde jobbet med land art over lengre tid, de hadde begynt med land art fordi de hadde observert at naturmaterialer var noe barna alltid var opptatt av. I tillegg sa de at jo flere ganger de jobbet med det og barna ble kjent med land art, jo mer spennende og utviklende ble det. Informant 2 sa at land art var et prosjekt de hadde jobbet med som satsningsområde over et helt år. I tillegg sa informant 2 at gjennom land art ble læringen mer lekpreget og barna fikk opplevelsen av å skape selv og de likte godt å selv finne ut hva de skulle lage. Dette kan vi koble til Rammeplanen (2017) om kreativitet, lek, improvisasjon og medvirkning. I tillegg til Biesta (2015) om lekens viktighet for barns oppdaging av verden og finne sin plass. Videre kan det knyttes til Bae (2009) om barns rett til å uttrykke seg. Land art legger grunnlag for at barna kan lage sitt eget uttrykk, dersom vi voksne tillater det. Gjennom personalet kunnskap til å veilede og tilrettelegge samtidig som at de gir rom for barnas spontanitet, legges dette grunnlaget. Dersom de voksne er bevisst dette kan alle barn få mulighet å bestemme hva og hvordan de skal skape noe og hvert enkelt barn får mulighet å uttrykke seg. Gjennom lek i naturen kan barna ta i bruk kreativitet og skapelsesglede i hele prosessen. Det er jo nettopp prosessen som er viktig i land art. Derfor kan Land art være en god arena for barns medvirkning.

I forbindelse med land art aktivitet kan læreren inspirere ved å vise ulike bilder eller samle naturmaterialer i forkant.

Da vi gjennomførte aktiviteten med barna, valgte vi å vise bilder av land art på forhånd. Dette var for å sette i gang en samtale rundt naturmaterialer og hva vi kunne bruke og ble dermed en del av vår metode. Vi støtter oss her til Reggio Emilia sitt begrep igangsetter. Sørenstuen (2011) beskriver igangsetter som en aktiv pedagog som er i stand til å inspirere og lytte. Igangsetteren skal både gi innsyn i problemområdet og pirre nysgjerrigheten, sansene og skapertrangen via en impuls som engasjerer så sterkt at det oppstår et uttrykksbehov. I tillegg mener Buas det kan være viktig å gi barna et felles utgangspunkt fordi de har ulike uttrykksbehov.

Informant 1 hadde med seg laminerte bilder av land art i vesken når de skulle på tur. Dette tolker vi som en måte å jobbe på som igangsetter.

Under denne pilaren vil vi også trekke inn viktigheten av pedagogisk dokumentasjon. Gjennom bruk av dokumentasjon mener Odegard (2015) man konstruerer mening rundt barns læring, og gir den en tolkning. Målet med estetisk dokumentasjon er å gjøre opplevelsen kollektiv på en visuell og estetisk måte, mener Sørenstuen (2011). Slik kan vi reflektere videre over det vi har erfart. Under vår gjennomføring av land art, spurte vi barna om de kunne ta bilder av sine prosjekter. Disse bildene ble skrevet ut og lagde grunnlag for en bildeutstilling etter turen i skogen. Der hadde vi en reflekterte samtale rundt bildene og det barna hadde skapt. Barna begynte å diskutere og reflektere over det de har gjort. De var stolte over sine prosjekter og de forklarte sine ideer. Ifølge Sørenstuen (2011) har barn som har vært med på å skape noe også mye å si, både verbalt og kanskje skriftlig. Dokumentasjon kan gi barnet mulighet til å ny tolke sin egen prosess. Med dette tar vi barn på alvor og barna får muligheten å uttrykke sine tanker. Når naturen og kunsten stimulerer til undring og undersøkende virksomhet, åpnes nye dører til samtale mellom barn og barnehagelærer, mener Sørenstuen (2011, s.100).

Naturmaterialene er lett tilgjengelige og gir endeløse muligheter. Derfor må vi voksne tillate barna å se sine muligheter i naturen. Det er viktig at vi som voksne er bevisst betydningen av miljøet barna er i med tanke på stimulering av lek og kreativitet. Og i naturen er miljøet komplekst og naturmaterialer i form av vann, snø og is, pinner, blomster og gress, jord, stein og leire og vi bør oppmuntre barna til å bruke de.

Vi har opplevd at naturen stimulerer barns kreativitet og dette knytter vi til Buaas (2012) som sier at flere forskere er enige i at naturen er et åpent miljø som stimulerer barns kreative utfoldelse.

Informant 1 svarte at de kunne tenke seg å dra land art aktivitet mer i matematisk retning siden de hadde hatt det som satsingsområde, men de valgte å ikke ha en overstyrende rolle. Når vi hadde land art aktivitet med en gruppe barn i skogen, forsøkte vi å holde fokus på selve skapelsesprosessen. Vi tilrettela aktiviteten, men var åpen for barnas eget estetiske uttrykk og dermed kan vi gi barna tro på egne evne slik som Jonstoj & Tolgraven påpeker som pedagogens viktigste rolle. Etter opplegget har vi diskutert over vår rolle, det vil si hvor mye støttende eller styrende vi var. Vi opplevde at vi var mer styrende, spesielt når barn ikke kom i gang selv.

Vi var inspirert av Reggio pedagogikk, som hevder at lærerens viktigste oppgave er å planlegge slik at spontanitet kan oppstå. Men samtidig hadde vi satt et mål å observere samarbeid, fellesskap, læring om biologisk mangfold, fantasi utvikling og lek og læring. Når

det gjelder alle disse punktene, har vi opplevd at dette var et komplekst tverrfaglig arbeid som skulle foregått over lengre periode.

Pedagoger kan inspirere fantasien og vekke de kreative måter slik at barna kan utvikle sin egenart og uttrykk. Også er det viktig at læreren er nysgjerrig for at barn skal lære å være nysgjerrig (Åberg & Taguchi, 2015, s. 11). Gjennom tilrettelegging kan barnehagelæreren gi et godt utgangspunkt til barna og stimulere dem til å bruke alle ressursene sine. Vi må som ansatte i barnehagen gi barna muligheten til å se muligheter, “affordances”. Som rollemodell må vi være troverdige og selv vise interesse ovenfor naturmaterialene.

Gjennom bruken av materialet kan vi voksne lage en sterkere kulturell kode av materialet enn det i utgangspunktet har, noe vi må være bevisst på i barnehagen. Å jobbe med barn og jobbe for bærekraft krever en stadig refleksjon over det vi gjør. Gjennom utforskning av bærekraftig utvikling gjennom land art har vi konkludert at det er vesentlig å være bevisst over våre holdninger og å være bevisst over måten vi kommuniserer med barna.

4.4 Økologisk perspektiv

I dette avsnittet skal vi fokusere på økologisk perspektiv og blant annet støtte oss til Rammeplanen der det står at “Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barns vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling”. (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 55).

Som nevnt tidligere handler land art om å kombinere naturlige materialer på stedet og sette de sammen til et mønster eller figur. Der er et samspill av mennesker og naturen.

Land art er en kunstform hvor naturelementer skaper mange muligheter og gjennom det viser vi respekt for de naturmaterialene og omgivelsene.

Gjennom land art kan barna lære om mangfold av arter og ulike fenomener i naturen. I tillegg kan barna være ute i naturen, ta i bruk kroppen og ha en god naturopplevelse. Et slikt arbeid kan ifølge (Sørenstuen, 2011) stimulere mennesker å utvikle et positivt forhold til naturen og lære mer om hvordan vi som mennesker kan spille på lag med naturen. Ifølge Sørenstuen (2011) er dette en prosess som må starte tidlig i et menneskes liv, og helst så tidlig som i barnehagealder. Vi tolker dette at jo tidligere vi begynner med opplæring, jo større sjanse er for å gjøre en forskjell i forming av nye bevisste generasjoner for fremtiden.

Når vi reflekterte over vårt opplegg klarte vi å koble det med ulike aspekter av bærekraftig utvikling. Naturen er kilde for inspirasjon og kombinasjon av materialer som finnes i natur er uendelig. Naturmaterialer er fritt og tilgjengelig for alle og de forandrer seg hele året.

Odegard (2015) støtter dette ved å si at naturmaterialer er åpne og at de gir mange muligheter å forestille seg ting. I vårt opplegg i barnehagen har vi opplevd at naturen inspirerte barna til å bruke sine kreative evner og sanser. Det samme mener informant 2. De svarer at gjennom oppleggene har barna fått forståelse for bærekraftig utvikling på en skapende og estetisk måte. Videre tenker vi at denne aktiviteten gir muligheter for å undersøke og undre over naturen, ordne, klassifisere og mye mer og dette støttes vi til rammeplan. Men knyttet til den økologiske pilar vil vi spesielt trekke frem dette fra Rammeplanen "Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider" (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 55).

Informant 1 arbeidet med land art ikke bare innenfor barnehageområdet, men på fjelltur, skogstur og i fjæra. Informant 2 svarte at de var også opptatt av natur og ønsket at barna skulle bli kjent med naturen på denne måte. De ønsket at barna lære navn på blader og planter og andre ting de finner, spesiell når de var i fjæra. De brukte også tid på dette om vinteren og lagde lyslykter. Det vi ser gjennom dette intervjuet er at land art inspirerte barna å lære om mangfold i ulike årstid og i ulike økosystemer. Her vil vi støtte oss til Sørenstuen (2011) som hevder at en slik arbeid i naturen "styrke gleden over å være en del av en natur som lever og skifter til ulike årstider og dette vil igjen styrke de positive følelsene for eget hjemsted og på sin måte bidra til å fremme utviklingen av lokal kulturell identitet". I denne påstanden finner vi en overlapping av økologisk og sosial og kulturell pilar.

Gjennom lesing og skriving av bacheloroppgaven har vi funnet at det er flere teoretikere som var enige over viktigheten av naturopplevelse i tidlig barndom.

De alle forklarer på ulike måter viktigheten av sterke naturopplevelse i barndom som kan påvirke barns følelse å beskytte naturen i fremtiden. Her støtter vi oss til Chawla (2006) som skriver om de positive naturopplevelser i barndommen og hevder at de er en av de viktigste faktorene til at noen blir miljøaktivister i voksen alder. Videre hevder Odegard (2015) at nærheten til naturen øker bevisstheten om hvor viktig naturen er egentlig for oss.

Vi ønsker også å trekke frem det som Arne Næss skriver i sin økofilosofi at ønsket om å vise respekt for alt som lever er kanskje noe medfødt hos mennesket, eller noe som læres tidlig i livet. Gjennom opplegget har vi opplevd at barna fikk mulighet å komme nærmere til naturen. Ifølge Sørenstuen (2011) kan arbeid med land art bygge et fellesskap mellom barna, naturen og elementene de finner på stedet. Ut ifra dette tenker vi at dette båndet mellom mennesker og

naturen syns vi kan styrkes gjennom land art. Vi opplevde at land art kan legge grunnlag for etisk refleksjon sammen med barna (Odegard 2015). Videre kan land art være en god åpning for dialog om naturen, i naturen. I kreative og skapende prosesser i naturen utvikler barn følelser for naturen som kan føre til at de viser omsorg for naturen. Her tenker vi det er mulig å finne en sammenheng mellom etikk og estetikk. Vi vil støtte oss til Robinson & Vaealiki (2015) som mener at etikk er kjernen av bærekraftig utvikling og at omsorg for andre og for natur har potensial til å fremme en identitet av fred.

Land art er en kunstform som er forgjengelig og forsvinner med været.

Denne forgjengelighet kan vi koble til bærekraftig utvikling ved å reflektere betydningen av (Langholm & Heggen, 2019) økologisk fotavtrykk kontra økologisk håndavtrykk. Land art er forgjengelig og setter ingen spor av menneske i natur.

Vi har også reflektert og diskutert om det at det kan hende at barna finner noe søppel i naturen. I dette tilfellet er det viktig å forsøke å gi et riktig svar til barna å forklare hva er konsekvensene av det for naturen. For eksempel når barn finner ting som ikke tilhører naturen, da kan vi si: "Her er det kongler, de blir en gang til jord. Her er det en plastkork og den blir aldri til jord, og den tilhører ikke naturen. Da er det best at vi ta den med."

Kongler blir til noe nytt og nyttig helt av seg selv mens korken må mennesker forandre og resirkulere om vi skal omdanne den til noe annet. Vi finner støtte i Sørenstuen (2011) som sier at "vi opplever like ofte i naturkunsten at de samme kreftene som bryter ned, også skaper nytt liv". Dette tenker vi gir et grunnlag for samtale rundt naturprosesser, næringskjede og nedbryting i naturen.

Videre har vi reflektert og diskutert om hvor riktig er for eksempel å plukke blomster og bruke den til skapende prosess. Da tenkte vi at dette kan være en god åpning for å diskutere med barna om at de kunne for eksempel bruke pinner, kongler eller det som finnes der allerede eller hvis de plukker blomster da kan de passe på å ikke ta opp hele roten men plukke bare blomsten. Dette kan gjøre barna nysgjerrige om ombygging av planter, blomster og stimulere de til å ville lære mer om det. Slik kan de få mer interesse og nysgjerrighet for naturfag.

Vi observerte i aktiviteten at de barna som raskt kom i gang snakket om at dette var et hus til insektene og at dette var døren, sengen og så videre. De lagde da et insekt hotell, noe de har jobbet med i tilknytning til bærekraftig utvikling. Barna var tydelig interessert i å lage et hjem for insektene. Her ser vi at barna er bevisst naturens mangfold og de viser at de har omtanke for insektene som er der. Dette kan også knyttes til medvirkning fordi barna fikk skape sitt

eget uttrykk gjennom den tilrettelagte aktiviteten. Videre kan det også knyttes til det Rammeplanen (2017) nevner om evne til å ta vare på biologisk mangfold.

4.5 Økonomisk perspektiv

I dag er det stor fokus på kommersielle produkter som tar barns oppmerksomhet. Men i land art brukes materialer fra naturen som ikke koster noe for barnehagen og som ikke belaster miljøet. Vår tanke var at land art legger et godt utgangspunkt for å diskutere og forsøke å bevisstgjøre barna om forbruk. Her kommer det fram det som står i teorien at det er viktig at læreren har en kritisk holdning til økende forbruk og er engasjert og villig å bevisstgjøre barna over det (Odegard, 2015).

Videre kan vi diskutere om ressurser og potensialet av naturmaterialer.

Buaas (2012) skriver om materialenes tilgjengelighet og drøfter videre om at arbeidet med land art i barnehagen kan øke miljøbevisstheten. Der beskriver Buaas en skapende aktivitet i en barnehage med utgangspunkt i pinner. I prosjektet hun beskriver hadde de utgangspunkt i det som barna var spesielt opptatt av og det var nemlig pinner og det kombinerte de videre til miljøtenkning. Pinner for barn er magisk. Barn har et forhold til pinner, de ser på dem som om de har verdi. "Det er fint med pinna for vi kan lage noe av dem" sier et barn i Sætra barnehage i Buaas (2012).

I land art tenker vi at barna gir verdi til naturmaterialer. Under ulike observasjoner opplevde vi at barna bygget bånd ofte med ulike gjenstander som har en spesiell betydning til dem. Dette kan også knyttes til eksempelet om insekts hotell. Barna visste at naturmaterialet har en verdi for insektene, dermed kan det også ha en verdi for barna. Vi observerte også at barna hadde et slags eierforhold til det de selv skapte og dermed kan naturmaterialene få en verdi, fordi det er noe barna har brukt tid på å skape.

Informant 2 arbeidet med land art som satsingsområde et helt år. De oppdaget at land art var en fin måte å arbeide med sortering, antall og mønster. Dette knytter vi til Moe & Øien (2014) som hevder at land art kan kobles til flere fagområder, bl.a. matematikk og naturfag. De sier at de forsøkte å knytte aktiviteten mer til bærekraft og har reflektert over at materialer er gratis og leveres tilbake til naturen uten forurensing.

I Rammeplanen står det at naturen skal være et sted hvor “Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk”.

Vi tenker også at arbeid med land art kan kobles til Bishop sine 6 fundamentale matematiske aktiviteter (Solem & Reikerås, 2011) som videre igjen kan kobles opp mot rammeplanen med fagområdet Antall, rom og form (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Land art gir barn muligheter å utvikle matematisk og kritisk tenkning, kategorisering, problemløsning og kreativitet. Land art innebærer sortering, måling, telling, sammenligning, design og argumentering. Når vi gjennomførte aktiviteten observerte vi et barn som kom raskt i gang med å samle sammen pinner, som hun plasserte mot hverandre. Vi kunne se at hun brukte måling, pinnene måtte være i riktig lengde for at de skulle holde oppe, dermed sammenlignet hun også ulike pinner og sorterte ut de hun ikke trengte. Hun var dypt konsentrert og det så ut som hun hadde en tanke bak det hun lagde, et design. Vi gikk bort til henne og spurte hva hun lagde og hun forklarte og argumenterte for det hun lagde. I dette eksempelet så vi derfor at flere av Bishops matematiske aktiviteter synliggjøres gjennom land art.

Gjennom fordypningsfaget har vi blitt bevisst at innovative og kreative barn er en forutsetning i arbeid med bærekraftig utvikling. Det handler om å inspirere barn til hvordan de kan ta vare på naturen og hverandre. Solem & Reikerås (2011) skriver at barn gjerne vil forstå og barn vil alltid prøve å se sammenhenger. Dette kan knyttes videre til Odegard (2015) som sier at barn trenger å kjenne at det de gjør er nyttig og har en mening for dem selv, for andre og for miljøet.

Det er jo nettopp det som er viktig for den økonomiske pilar av bærekraftig utvikling. Det er presisert i Rammeplanen at “Gjennom å samtale om og undre seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål skal barn få anledning til selv å formulere spørsmål, lytte til andre, reflektere og finne svar. Slik skal barnehagen bidra til å legge grunnlag for kritisk tenkning og dømmekraft” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 49). Naturen som skifter uttrykk kan inspirere barn til å stille filosofiske spørsmål. Barna oppdager verden og livets mysterier og stiller store spørsmål. De undrer seg og prøver å finne forklaringer på ting og fenomener. Gjennom aktiviteter med land art i skogen kan barna få et godt utgangspunkt til dette.

Gjennom en demokratisk tilnærming forsøkte vi å vise til barna hvordan de kan være “Agents of change” og vi tenker at arbeid med land art legger grunnlag til det. Her vil vi støtte oss til Solem & Reikerås (2011), som hevder at når barn får frihet til å uttrykke seg, kan deres kompetanse både imponere, overraske og utfordre oss. I tillegg skriver Buaas (2012) at trygge

og kreative barn kan ha større mot og selvtillit til å håndtere utfordringer, det uferdige og uforutsigbare enn mer engstelige og initiativløse barn.

Land art kan inspirere barna til å verdsette naturmaterialer kontra ferdigstilte leker og på den måten kan de utgjøre en forskjell for fremtiden når det gjelder forbruk. Dette trengs for å løse ulike problemer som barn kan møte på i fremtiden.

4.6 Sosialt og kulturelt perspektiv

Mange barnehager benytter seg av nærområdet sitt og at gjennom land art skapes det en dialog med omgivelsene som endrer seg etter vær og vind (Moe & Øien, 2014). Vi tenker også at valg av nærområde å gjennomføre land art på påvirker dialogen. Dette kan også kobles til det Ingold referert i Myrstad (2018) sier om å bebo våre omgivelser gjennom engasjement og involvering. Land art kan engasjere barna og vi oppfattet at barna var engasjerte under aktiviteten. Barna var involverte, med naturmaterialene, men også med stedet, hverandre og oss voksne. Dette handler om at omgivelsene blir en del av oss, som videre kan kobles til Dwellingperspektivet og begrepet affordances som dette perspektivet er bygget på (Myrstad, 2018). I aktiviteten vi gjennomførte så barna mulighetene naturmaterialene gav dem for å lage mønster eller former. Barna brukte aktivt kroppen for å finne naturmaterialer og fantasien til å tenke ut hva de ville lage, de er aktivt i samspill med stedets materialer og barna tilnærmet seg materialene ulikt fra hvilke affordances det ga dem.

Land art er et godt utgangspunkt for samarbeid (Moe & Øien, 2014). Informant 1 sa at de satt sammen to og to barn for å øve på samarbeid og relasjonsarbeid. Da vi gjennomførte aktiviteten i barnehagen, ønsket vi å undersøke dette. Vi ville finne ut om dette samarbeidet kom naturlig for barna eller om vi som pedagoger måtte legge til rette og støtte for det. Sørenstuen (2011) snakker om et samarbeid med naturen, hvor et fellesskap bygges mellom barna, naturen og stedets elementer. Kanskje nettopp gjennom naturen og stedets elementer møtes barna og samarbeid skapes gjennom felles opplevelser og oppdagelser. Vi observerte at barna var interessert i det de andre barna skapte. De barna som ikke kom i gang gikk rundt og så på hva de andre laget. Det kunne også se ut som de ble inspirert av hverandre og ville bygge det samme, som kanskje kan være en form for et fellesskap. Det er viktig å reflektere over at samarbeid og fellesskap ikke må være gjennom verbal kommunikasjon. De er sammen, de skaper et kollektivt uttrykk. For de barna som ikke kom i gang selv, valgte vi å hjelpe i

gang med å begynne med et uttrykk, som flere barn etter hvert samarbeidet om å lage, gjennom motivasjon og støtte fra den voksne. Vi opplevde at barna deltok aktivt, enten gjennom eget initiativ eller ved støtte og motivasjon fra de voksne og gjennom naturmaterialene skapte de sitt eget uttrykk.

Buaas (2012) snakker om avhengigheten av naturen, på tvers av bakgrunn og kultur og naturen kan bidra til å skape fellesskap på tvers av dette. Naturen er noe alle mennesker har felles. Land art er en aktivitet som er i naturen med naturen. Odegard (2015) sier at en aktivitet kan bygge tilhørighet og broer over kulturelle forskjeller. Nettopp aktiviteter i naturen med naturmaterialer tenker vi er et spesielt godt utgangspunkt med tanke på inkludering og fellesskap. Dette kan kobles til Odegard (2015) som skriver om gjenbruksmaterialer som kjønnsnøytrale og åpne. Vi tenker at naturmaterialer, på samme måte som gjenbruksmaterialer, er åpne materialer. Dette forklarer Zachrisen (2015) gjennom ulik kulturell koding av leker. Hun skriver at naturmaterialer er materialer med svakere kulturell koding enn for eksempel ferdigstilte leker og gjenbruksmaterialer. I tillegg til at det kan gjelde utjevning av sosiale forskjeller, tenker vi at det kan være med på utjevning av kjønnsforskjeller. Dette på bakgrunn av at i møte med naturmaterialer har alle barn det samme utgangspunkt både på tvers av kultur og kjønn. Gjennom sosial og kulturell bærekraftig pilar ser vi at landart kan virke inkluderende med tanke på både kjønn, kultur og sosiale forutsetninger.

Vi ville bruke et sted barna var kjent, og hadde en tilhørighet til. Dette argumenterte vi med at barna lettere skulle orientere seg og komme i gang med aktiviteten. I land art kan tilhørigheten til et sted styrkes, gjennom oppdaging og utforskning av blant annet stedets materialer og dets egenskaper og ulike muligheter. Vi vil også støtte oss til Rammeplanen (2017) som snakker om tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. Land art er en lekende aktivitet som utføres i et fellesskap. Barna sosialiserer i den kreative prosessen, lærer å samarbeide og føle samhold gjennom den felles aktiviteten.

Gjennom land art kan vi styrke stedstilhørighet og samspill mellom mennesker og sted. Derfor tenker vi at land art kan koble sterkt med sosial og kulturell pilar. Her kan vi støtte oss til det Myrstad, Sverdrup & Helgesen skriver om en dynamisk og relasjonell forståelse av sted, der mennesker og steder gjensidig skaper hverandre. Sørenstuen (2011) snakker også om tilhørighet til naturen, og mener at et kreativt fokus kan styrke det, i tillegg knytter han det til en lokal kulturell identitet.

Informant 2 tok med foreldre i land art aktivitet i en skog utenfor barnehagens område. Dette tenker vi kan knyttes til Bronfenbrenner utviklingsøkologiske modell. Barna, foreldre og barnehagepersonell er i samspill med naturen. Naturen forteller en historie gjennom materialene som er tilgjengelige, og en historie blir laget gjennom menneskenes samspill med materialene. Bruken av disse materialene kan bli en del av kulturen gjennom kunsten. Under sosial og kulturell pilar er det også viktig å påpeke på viktigheten i hvordan vi voksne kommuniserer ikke bare med barna men også med hverandre. Dette er en viktig del av det pedagogiske arbeidet og er nær relatert til den sosiale og kulturelle pilaren.

I barnehagen driver vi med grunnleggende arbeid ved å lære barn om hvordan oppføre seg mot andre menneske. Det er derfor viktig å være reflekterende over egne verdier, holdninger og handlinger.

5.0 Konklusjon

Formålet med oppgaven har vært å undersøke problemstillingen: *Hvorfor kan land art være et godt valg i arbeid med bærekraftig utvikling i barnehagen?*

For å finne svar på denne problemstillingen har vi koblet land art opp mot de fire bærekraftspillarene. Vi skrev tidligere at dersom noe skal kalles bærekraftig, må det befinne seg i skjæringspunktet mellom de fire pilarene. Gjennom utforskning av land art og skriving av bacheloroppgaven har vi opplevd overlappning av bærekraftige pilarene på flere steder.

Ut ifra svarene til lærerne og det vi gjennomførte i barnehagen har vi fått et innblikk (forståelse) at land art er en aktivitet som barnehager kan benytte i arbeidet med bærekraftig utvikling. Vi mener at vi klarte å forstå å se en helhet av bærekraftig utvikling gjennom land art og i oppgaven har vi drøftet og reflektert ulike perspektiver.

Eksempelvis ser vi at kunst og kultur utfyller hverandre som videre kan kobles med sosial og kulturell bærekraftig pilar.

Vi tror at alle pilarene overlapper i land art. Gjennom land art får barna en kunstnerisk og estetisk opplevelse. Barna får medvirke, uttrykke seg fritt og være en del av fellesskapet. I tillegg koster det ingenting å bruke naturmaterialer fra stedet og er derfor en aktivitet som alle barnehager kan gjennomføre. Med tanke på forbruk så er dette en aktivitet uten noen kostnad og belastning av naturen.

Når vi arbeider med land art aktivitet i skogen, kan naturen gi barna et sterkt inntrykk, som videre kan stimulere barna å begynne å undre og filosofere om naturen og livet.

Etter vår mening er dette også et viktig element i bærekraftig perspektiv. Dette kan inspirere barns evne til å tenke kritisk og kreativ. Alt dette kan hjelpe å skape forskjell ved å forme nye og bevisste generasjoner for fremtid. Videre kan dette føre til løsningsorienterte barn som prøver å forhandle og finne ulike kreative måter i miljøarbeidet.

Land art som en skapende aktivitet kan bidra til felles refleksjon mellom barn og voksne og være en inspirasjon for barn om forbruk og valg av leker. De kan oppleve “affordances” av naturmaterialer. Kobling med naturen gjennom landart kan føre at barna opplever naturmaterialer som verdifulle og videre få et ønske om å beskytte naturen mot ødeleggelser.

I arbeid med å gjøre barna mer interessert i naturen kan land art være et godt utgangspunkt. Gjennom å kombinere barnas interesser med aktiviteter basert på naturmaterialer, kan man skape en dør som åpner for engasjement og interesse for naturen, som videre kan føre til at barna på eget initiativ ser flere muligheter for lek i og med naturen og materialene som finnes der.

I naturen handler det ikke om individuelle arter, det som gjelder er relasjoner eller samspill mellom alle levende vesener, mener Davis (2015). Vi tolker dette i retning av at det er viktig å forstå sammenhenger og avhengigheten mellom mennesker og naturen.

Vi har tenkt å avslutte vår oppgave ved å referere til en av de kjente norske naturfilosofene Arne Næss som hevder at alle levende vesener er ett.

I Næss sin økofilosofi er det vekt på verdien av mangfold, variasjon og gjensidig avhengighet mellom ulike livsformer. Det dreier seg om respekt for andre mennesker, for dyr og planter og respekt for økosystem (Sørenstuen, 2011). Dette kan videre knyttes til Myrstad som skriver at omgivelsene er en sammenfiltrering av økologiske, sosiokulturelle og materielle relasjoner (2018, s. 37). Dette ser vi kan knyttes til de fire pilarene for bærekraftig utvikling.

På bakgrunn av funn fra land art aktiviteten og resultater av intervju knyttet til teori kan vi konkludere med å si at land art ikke setter spor i naturen, men er et “levende spor”. Gjennom denne oppgaven føler vi at vi har kommet med et bidrag til arbeid med bærekraftig utvikling i barnehagen.

6.0 Litteraturliste

Alme, H. (2010). *Barnehage på naturleg vis; Med Rammeplanen og hjerte som kompass*. Oslo: Kommuneforlaget.

Bae, B. (2009). *Children's right to participate- challenges in everyday interactions*. European Early Childhood Education Research Journal, 17:3, s. 391-406. DOI: [10.1080/13502930903101594](https://doi.org/10.1080/13502930903101594)

Biesta, G. (2015). Democracy in the kindergarten. I Jansen, K.E, Kaurel, J. & Pålerud, T. (Red.), *Demokratiske praksiser i barnehagen* (s. 21-45). Bergen: Fagbokforlaget.

Bronfenbrenner, U. (1994). *Ecological models of human development*. *International encyclopedia of education*, 3(2), s. 37-43.

Hentet fra:

<http://www.psy.cmu.edu/~sieglar/35bronfenbrenner94.pdf>

Brundtland kommisjonen. (1987). *Vår felles fremtid*. Oslo: Tidens forlag.

Hentet fra:

<https://www.nb.no/nbsok/nb/de713b07a1f88b51eb090b925e61e4e6?lang=no#41>

Buaas, E. H. (2012). *Med himmelen som tak; Uterommet som arena for skapende aktiviteter i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.

Chawla, L. (2006). Learning to love the natural world enough to protect it. *Norsk senter for barneforskning*, 2, s. 57-78.

Hentet fra:

http://www.naturalplaygrounds.info/PDF/Chawla_LearningtoLove.pdf

Clark, A., Kjørholt, A. T., & Moss, P. (2005). *Beyond listening - Children's perspective on early childhood services*. Bristol: The Policy Press.

Davis, J.M. (2015), *Young children and the environment*. Cambridge University press.

Fjørtoft, I. (2012). Barnas lekbiotiper. I A. Krogstad, & G. K. Hansen. & K. G, Høyland. & Moser. T. (Red.), *Rom for barnehage* (s.65-76). Bergen: Fagbokforlaget.

Hackett, A. (2018). Barn, sted tid, bevegelse: på sporet av litteratur om romlig teori og dens relevans for små barn. I Myrstad A., Sverdrup T. & Helgesen M.B (Red.), *Barn skaper sted, sted skaper barn* (s. 17-28). Bergen: Fagbokforlaget.

Hagen, T. L. & Sæther, M. (2014). Kreativ ute. I Sæther, M. & Hagen, T. L. (Red.), *Kreativ ute Barnehagepedagogikk med uterommet som læringsarena*. (s. 13-29). Bergen: Fagbokforlaget.

Heggen, M.P & Langholm, G. (2019), Å (for) bruke for en bærekraftig fremtid. I Haugen, A.S. Heggen, M. P. Langholm, G. & Kasin O. (Red.), *Bærekraftig utvikling*. Pedagogiske tilnæringer i barnehagen. (s. 187- 207). Bergen: Fagbokforlaget

Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Jonstøij, T. og Tolgraven, Å. (2003). *Hundre måter å tenke på: om Reggio Emilias pedagogiske filosofi*. Oslo: Damm forlag.

Lillemyr, O.F. (2011). *Lek på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.

Louv, R. (2005). *Last child in the woods*. Saving our children from Nature deficit disorder. London: Atlantic Books.

Moe, J. & Øien, V. D. (2014). Kunst og håndverk og kreativ bruk av uterommet. I Sæther, M. & Hagen, T. L. (Red.), *Kreativ ute Barnehagepedagogikk med uterommet som læringsarena*. (s. 46-72). Bergen: Fagbokforlaget.

Myrstad, A. (2018). Å bebo verden ved å bevege seg gjennom den. I Myrstad A., Sverdrup T. & Helgesen M.B (Red.), *Barn skaper sted, sted skaper barn*. (s. 29-44). Bergen: Fagbokforlaget.

Myrstad, A., Sverdrup, T. & Helgesen, M.B. (2018). Innledning. I Myrstad A., Sverdrup T. & Helgesen M.B (Red.), *Barn skaper sted, sted skaper barn*. (s. 9-16). Bergen: Fagbokforlaget.

Nilsen, H.K. (2018). Russiske barnehager som kreative steder. I Myrstad A., Sverdrup T. & Helgesen, M.B (Red.), *Barn skaper sted, sted skaper barn* (s. 147-168). Bergen: Fagbokforlaget.

Odegard, N. (2015). *Gjenbruk som kreativ kraft*. Oslo: Pedagogisk forum.

O’Gorman, L. (2015). Early learning for sustainability through the arts. In J. M. Davis (Ed), *Young Children and the Environment: Early education for sustainability*, (2nd ed., s..209-224). Port Melbourne: Cambridge University press.

Robinson, L., & Vaealiki, S. (2015). Ethics and pedagogy at the heart of early childhood education for sustainability. I M. J. Davis (Ed) *Young children and the environment: Early education for sustainability* (s. 103-123). Port Melbourne: Cambridge University Press.

Solem, I. H. & Reikerås, E. K. L. (2011). *Det matematiske barnet*. Caspar Forlag: Bergen

Sørenstuen, J. E (2011). *Levende spor, å oppdage naturen gjennom kunst, og kunsten gjennom natur*. Bergen: Fagbokforlaget.

UNESCO. (2019). *Sustainable development*.

Hentet fra:

<https://en.unesco.org/themes/education-sustainable-development/what-is-esd/sd>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen innhold og oppgaver*.

Hentet fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Waterhouse, A. L. (2013). *I materialenes verden*. Oslo: Fagbokforlag.

Zachrisen, B. (2015). *Like muligheter i lek? Interetniske møter i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Åberg, A og Taguchi, H. L. (2006). *Lyttende pedagogikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1 Intervjuguide

Hvordan har dere jobbet med land art?

(eks: Målgruppe, mål for aktiviteten, antall barn og voksne, i barnehagen, utenfor barnehagen)?

Hvordan tenker dere land art kan knyttes til bærekraft i barnehagen?

Hvilket utbytte tenker dere barna får av å lage land art i barnehagen? (lek og læring)

Hvordan vil du beskrive barns opplevelse av å drive med land art?

Vedlegg 2 Didaktisk plan over aktivitet i barnehagen

Land art	Didaktisk plan
Tema	Bærekraft gjennom land art i barnehagen
Målgruppe	Førskolegruppe
Antall barn	7-10 barn
Sted	Barnehage
Tid	3. april kl. 9:30 – 11:30
Overordnede mål	<p>Ifølge Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver skal barna «lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen» og “barnehagen skal bidra til at barna kan oppleve tilhørighet til naturen” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10, 11).</p> <p>I tillegg står det at “personalet skal bygge på kreativitet og lek, og være åpne for improvisasjon og barns medvirkning” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20 – 21).</p> <p>Videre står det at personalet skal «motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer», samt bidra til at barna «møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 51).</p>
Mål	Barna får være ute i naturen, uttrykke seg kreativt, bli kjent med naturens mangfold og samarbeider med andre.

<i>Innhold</i>	Barna skal samle naturmaterialer som de skal lage mønstre eller figurer med. Videre skal barna ta bilde av det de har skapt.
<i>Forutsetninger</i>	Bilder av land art, evt. pc og skjerm til å vise bilder, rom hvor alle kan samles. Mobil/kamera.
<i>Arbeidsmetode</i>	Ved hjelp av bildene av land art vil vi inspirere barna til en skapende prosess. I skogen vil vi gjerne at barna skal få styre selv hva de skal lage, ved hjelp av støtte og motivasjon fra de voksne. Barna vil ta bilder av det de har skapt, som skal printes ut og brukes til en fotoutstilling i barnehagen.
<i>Rammefaktorer</i>	Barna blir samlet der hvor det er ledig rom. Der blir barna forklart prosessen og hvordan vi skal arbeide. Når vi er fremme i skogen, vil vi repetere hva vi skal gjøre. De voksne motiverer barna underveis i den skapende prosessen og fungerer som støttende stillas.
<i>Vurdering</i>	<p>Reflektere over opplegget. Hva var bra og hvorfor? Hva kunne vært gjort annerledes og hvordan? Hvilken opplevelse har barna fått?</p> <p>Hva var mest utfordrende? Og hvorfor?</p> <p>Hvor så vi bærekraftige utvikling pilarene?</p> <p>Vi vil særlig observere følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> Barnas samarbeid Barnas undring Barnas engasjement Lek og læring

Vedlegg 3 Pedagogisk dokumentasjon, bildene barna tok av land art i skogen

